

AFG'ONISTON MASALASI BO'YICHA O'TKAZILGAN
XALQARO KONFRENSIYALAR TARIXI

Baxtiyorjon G'aniboyev

SHMT dariy-ingiliz guruhi talabasi

Ilmiy rahbar: Axnadjonov N.B.

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz bugungi kunda jamiyatimizda sodir bo'layotgan ijtimoiy-siyosiy voqealardan boxabar bo'lamiz ya'ni bizga qo'shni bo'lgan Afg'oniston va undagi vaziyatgan baho berish va yaxshilash bo'yicha o'tkazilingan xalqaro konfrensiyalar haqida bilishimiz mumkin.

Kalit so'zlar: Doha, Qatar, Istanbul, Turkiya, Pekin, Xitoy(Chin), Rossiya, Eron, tashqi ishlar vazirlari, Abdulla Gul, Islom Karimov.

2023-yilning 13-aprel kuni O'zbekiston Respublikasining Samarqand shahrida Xitoy Xalq Respublikasi, Rossiya Federatsiyasi, Pokiston Islom Respublikasi va Eron Islom Respublikasi tashqi ishlar vazirlarining Afg'oniston bo'yicha ikkinchi norasmiy uchrashuvi bo'lib o'tdi. Vazirlar Afg'onistonning suvereniteti, mustaqilligi va hududiy yaxlitligiga hurmat va mamlakatning siyosiy kelajagi va taraqqiyot yo'lini belgilashda "Afg'oniston yetakchiligida, afg'onlarga tegishli" tamoyilini qo'llab-quvvatlashni yana bir bor ta'kidladilar; va xalqaro hamjamiyatning barcha a'zolari barqaror va tinch Afg'onistondan manfaatdor ekanini, bu mamlakat geosiyosiy raqobat uchun sahna emas, balki xalqaro hamkorlik maydoni bo'lishi kerakligini ta'kidladi. Vazirlar Afg'onistondagi terrorizm bilan bog'liq xavfsizlik vaziyatidan chuqur xavotirda ekanliklarini ta'kidlab, barcha terroristik guruhlar, ya'ni "Islomiy davlat Xuroson viloyati" (IShID-KP), "Al-Qoida", "Sharqiy Turkiston Islomiy Harakati" (ETIM), "Tehrik" terrorchilik tashkiloti kabi terrorchilik guruhlari ham borligini ta'kidladilar. - e-Tolibon Pokiston (TTP), Afg'onistonda joylashgan Balujiston ozodlik armiyasi (BLA), Jaysh al-Adl va boshqalar mintaqaviy va global xavfsizlikka jiddiy tahdid solmoqda. Vazirlar Afg'oniston Muvaqqat hukumatining IShID-KPga qarshi kurash bo'yicha sa'y-harakatlarini e'tiborga oldilar va uni terrorizmga qarshi kurash, barcha turdagi terroristik guruhlarini yo'q qilish va yo'q qilish bo'yicha o'z majburiyatlarini bajarishda ko'proq ko'zga ko'ringan va tasdiqlanadigan choralar ko'rishga chaqirdilar. Afg'oniston tuprog'i har qanday terroristik guruh tomonidan foydalanilmasligi. Vazirlar Afg'oniston hukumati xorijiy muassasalar va fuqarolarning xavfsizligi, xavfsizligi va qonuniy huquqlarini himoya qilish bo'yicha samarali choralar ko'rish zarurligini ta'kidladilar. Har qanday hujum va xorijiy muassasalar va fuqarolarga hujum qilish tahdidi uchun javobgar bo'lgan har qanday shaxs javobgar bo'lishi kerak. Vazirlar NATO davlatlari Afg'onistondagi og'ir ahvol uchun asosiy mas'uliyatni o'z

zimmasiga olishi, Afg'onistonda iqtisodiy taraqqiyot va farovonlik uchun imkoniyatlar yaratishi, Afg'onistonga qarshi bir tomonlama sanksiyalarni zudlik bilan olib tashlashi va afg'on xalqi manfaatini uchun uning xorijdagi aktivlarini qaytarishi kerakligini ta'kidladi. Vazirlar muloqot va maslahatlashuv afg'on muammosini siyosiy yo'l bilan hal qilishning yagona yo'li ekanini ta'kidladilar. Mintaqaviy tinchlik va barqarorlikka mos kelmaydigan mavjud vaziyat uchun mas'ul bo'lgan ushbu davlatlar tomonidan Afg'oniston va uning atrofida harbiy bazalarni qayta tiklashiga qat'iy qarshi chiqdi. Vazirlar Afg'oniston hukumatini barcha etnik guruhlar va siyosiy tuzilmalarning amaliy ishtirokida inklyuziv boshqaruvni rivojlantirishga, ayollar va etnik ozchiliklarga nisbatan barcha cheklovchi choralarni bekor qilishga chaqirdi. Afg'onistonni do'stona va hamkorlikka asoslangan tashqi siyosat yuritishga, xalqaro qonunlarga rioya qilishga, qo'shni davlatlar va dunyodagi barcha davlatlar bilan hamjihatlikda yashashga da'vat etdi. Vazirlar Afg'oniston va uning qo'shnilari o'rtasida tinch, barqaror va xavfsiz chegara hayotiy muhim va barcha tomonlar manfaatlariga mos ekanini ta'kidladilar. Noqonuniy transchegaraviy faoliyatni nazorat qilish va oldini olish kerak. Transchegaraviy muammolarni, jumladan, qo'shnilar bilan suv muammosini muloqot va maslahatlashuvlar orqali to'g'ri hal qilish kerak. Vazirlar Afg'oniston muammolarini siyosiy yo'l bilan hal etishga ko'maklashuvchi barcha diplomatik sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatladilar va xalqaro hamjamiyatni, xususan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Shanxay Hamkorlik Tashkiloti va Afg'onistonning qo'shni davlatlari tashqi ishlar vazirlari yig'ilishini, Moskva formatidagi maslahatlashuvlarni qo'llab-quvvatladilar. bu borada ijobiy rol o'ynaydi. Vazirlar Afg'onistonda tinchlik va qayta qurish ishlarini qo'llab-quvvatlashda davom etishga, Afg'onistonni mintaqa davlatlari va xalqaro hamjamiyat bilan iqtisodiy va savdo almashinuvi hamda sarmoyaviy hamkorlikni amalga oshirishda qo'llab-quvvatlashga barcha tayyor ekanliklarini bildirdilar. Xalqaro hamjamiyatni Afg'onistonga insonparvarlik yordamini ko'rsatishni davom ettirishga hamma mamlakatning o'zini o'zi boshqarish va barqaror rivojlanish salohiyatini mustahkamlashga yordam berishga chaqirdi. Vazirlar Pokiston va Erondan kelgan millionlab afg'onlarga ko'rsatilayotgan mehmondo'stlik uchun minnatdorchilik bildirib, xalqaro hamjamiyatni ushbu mamlakatlarga zarur yordam va yordam ko'rsatishga chaqirdi.

2 noyabr kuni Turkiyaning Istanbul shahrida Afg'oniston bo'yicha xalqaro konferensiya bo'lib o'tdi. Turkiya Tashqi ishlar vaziri Ahmet Dovuto'g'li mezbonlik qilgan Istanbul konferensiyasida kengroq mintaqa va Yevropa yetakchilari, shuningdek, NATO, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Yevropa Ittifoqi va Yevropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkilotining yuqori martabali vakillari ishtirok etdi. Anjuman arafasida Turkiya prezidenti Abdulla Gul Afg'oniston prezidenti Hamid Karzay va pokistonlik hamkasbi Osif Zardoriy bilan uch tomonlama uchrashuv

o'tkazdi. Anjumanda ishtirokchilar Afg'onistonda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan ishonchni mustahkamlash chora-tadbirlari kompleksiga sodiqliklarini bildirdilar. Xorijiy qo'shinlar 2014-yil oxirigacha Afg'onistondan chiqib ketishga tayyorgarlik ko'rayotgani uchun Afg'onistondagi xavfsizlikni ta'minlashga o'tish masalasi asosiy tashvish bo'ldi. Xavfsizlik sohasida ham ishtirokchilar terrorizm va noqonuniy savdoga qarshi kurashda hamkorlikni kuchaytirish istagini yana bir bor tasdiqladilar. Afg'oniston va qo'shni mamlakatlarda barqaror iqtisodiy o'sishga ko'maklashish tashabbuslari ham muhokama qilindi. Shu munosabat bilan ishtirokchilar mintaqa bo'ylab yaxlit savdo va transport tarmog'ini yo'lga qo'yish zarurligini ta'kidladilar. Xavfsizlik va iqtisod sohalaridan tashqari ta'lim va madaniyat sohalarida ham majburiyatlar olindi. Matbuot anjumanida so'zga chiqqan Davuto'g'li, Turkiya Afg'onistonda tinchlik, xavfsizlik va farovonlikning tiklanishi uchun har tomonlama yordam berishda davom etishini bildirdi. Bu mamlakatdagi muvaffaqiyatsizlik mintaqadagi beqarorlikka olib keladi, dedi u. Istanbul konferensiyasining davomi sifatida kelgusi iyun oyi boshida Kobulda vazirlar darajasida uchrashish qarori qabul qilindi.

Afg'oniston bo'yicha Doha konferensiyasidan nimani kutish kerak

Birlashgan Millatlar Tashkilotining maxsus elchilari yig'ilishi Tolibon boshchiligidagi Afg'onistondagi gumanitar va inson huquqlari inqirozidan chiqish yo'llarini izlashga qaratilgan. 18-19 fevral kunlari Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh kotibi Antonio Guterres Dohada davom etayotgan insonparvarlik va inson huquqlari inqirozlari hamda BMTning Afg'oniston bo'yicha maxsus koordinatori Feridun Sinirliog'luning oldinga siljish yo'li haqidagi so'nggi hisobotini muhokama qilish uchun Afg'oniston bo'yicha yig'ilish o'tkazadi. BMTga a'zo davlatlar va xalqaro tashkilotlarning maxsus vakillari ishtirok etadi; Afg'oniston fuqarolik jamiyati vakillari, ayollar guruhlari va Tolibon rasmiylari ham taklif etilgan. Konferensiya donorlar va mintaqa uchun Afg'onistondagi vaziyatni yaxshilash va Tolibon rejimi bilan hamkorlik qilish bo'yicha keyingi qadamlarni belgilash uchun muhim, yuqori darajadagi imkoniyatdir. Barad Bibi, beva ayol va uning o'g'li Vohidulloh yetti kishidan iborat oilasini Afg'oniston sharqidagi Torxam chegara punktida BMTning migratsiya agentligida yordam so'rab ro'yxatdan o'tkazmoqda, 23-oktabr, 2023-yil. (Elise Blanchard/The New York Times) USIPdan Kate Bateman va Endryu Uotkins uchrashuvning ahamiyati, uning AQSh manfaatlariga ta'siri va Afg'oniston bo'yicha kengroq xalqaro muvofiqlashtirish yo'lidagi to'siqlarni muhokama qilmoqda. Nega BMT Afg'oniston bo'yicha ushbu anjumanni tashkil qilmoqda va nega hozir? Uotkins: Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh kotibi Guterrish Afg'onistondagi potentsial beqarorlashtiruvchi sharoitlar, jumladan, inqirozga uchragan iqtisodiyot va ayollar huquqlari bo'yicha tobora cheklanib borayotgan Tolibon siyosatini ko'rib chiqish uchun 2023-yil may oyida (shuningdek, Dohada) Afg'oniston bo'yicha dunyo maxsus

elchilarining dastlabki konferensiyasini chaqirdi. O'sha paytda - Tolibon hukmronligiga 21 oy - xalqaro hamjamiyat Tolibon o'z hukmronligini samarali ravishda mustahkamlayotgani va mamlakat terrorizmga qarshi kurashish, inson huquqlari va himoyasi bo'yicha xalqaro majburiyatlarni bajarishi uchun xalqaro bosimga bo'ysunishni istamasligini isbotlagan haqiqat bilan kurashayotgan edi. inklyuziv boshqaruvni amalda qo'llash. Bu xavotirlar 2022-yil oxiri va 2023-yilda, Tolibon hukumati nodavlat tashkilotlarga yordam va yordam yetkazishda, hattoki BMT xodimlari sifatida ishlayotgan afg'on ayollariga cheklovlar qo'yganidan so'ng, BMTga bevosita ta'sir qila boshladi. O'tgan bahorda BMT Xavfsizlik Kengashi ham Afg'oniston bilan xalqaro hamkorlikni mustaqil baholashga chaqirgan edi. Maxsus koordinator tayinlandi va 2023-yil noyabrigacha kengashga xalqaro hamjamiyatning Afg'oniston bilan yanada muvofiqlashtirilgan, samaraliroq yo'llar bilan qanday hamkorlik qilishi mumkinligi bo'yicha istiqbolli tavsiyalar bilan hisobot berish vazifasi yuklandi. BMTning Afg'oniston bo'yicha maxsus koordinatori Feridun Sinirliog'luning hisobotida donorlarni Afg'oniston bilan hamkorlikni, taraqqiyotga ko'maklashish va iqtisodiy integratsiyani davom ettirish va kuchaytirishga chaqirdi — Tolibon bilan kurashishdagi qiyinchiliklarga qaramay, afg'on xalqi manfaati uchun. Baholashda Afg'onistonning xalqaro iqtisodiy va siyosiy tizimlarga qayta integratsiyalashuvi bo'yicha "Tolibon" harakatining Afg'onistonning xalqaro-huquqiy va shartnoma majburiyatlarini bajarishi sharti bilan "yo'l xaritasi" tavsiya etilgan. Bu jarayon Tolibon tomonidan ayollar huquqlari, inson huquqlari hamda xavfsizlik va boshqa tashvishlar bo'yicha asosiy majburiyatlarni amalga oshirish va amalga oshirish bo'yicha qadamlar bilan birgalikda hamkorlik va yordamni bosqichma-bosqich kengaytiradi. Baholash, shuningdek, xalqaro hamkorlikni boshqarish va turli jarayonlar va platformalarni bog'lash uchun BMTning maxsus vakilini tayinlashni tavsiya qildi. Xavfsizlik Kengashi hisobot tavsiyalarini yangi yil oldidan rezolyutsiyada ma'qulladi (lekin Rossiya va Xitoyning yordamisiz). Guterrish va ko'plab donorlar Doha konferensiyasi baholashda taklif qilinganidek, jamoaviy ishtirok uchun jarayon yoki yo'l xaritasi bo'yicha konsensus yaratishga yordam beradi deb umid qilmoqda. Ushbu konferentsiya va u yo'lga qo'ymoqchi bo'lgan jarayon AQShning Afg'onistonga oid siyosat manfaatlariga qanday javob beradi? Beytmen: AQShning Afg'onistondagi manfaatlari terrorizmga qarshi kurash, hibsga olingan AQSh fuqarolarini ozod qilish, mamlakatdagi gumanitar va iqtisodiy inqirozni hal qilish, AQShga ko'chib o'tish huquqiga ega bo'lgan afg'onlarning ketishiga imkon berish, inson huquqlarini himoya qilish va Afg'onistondagi beqarorlikni ta'minlashdan iborat. mintaqaviy barqarorlikka tahdid soladi. AQShning Afg'oniston bo'yicha maxsus vakili Tomas Uest yanvar oyida Kongressga bergan ko'rsatmasida Tolibon Al-Qoida va ISHID-Kga qarshi yetarlicha sa'y-harakatlar olib borayotganini aytdi va nohaq hibsga olingan AQSh fuqarolarini ozod qilish uchun Tolibon bilan hamkorlik qilishini

ta'kidladi. Biroq, u, shuningdek, dunyoning boshqa har qanday davlatiga qaraganda ayollar va qizlarni repressiya qilishda davom etayotgan "Tolibonning qoralangan siyosati"ni ta'kidladi. Afg'onistondagi vaziyatni yaxshilash bo'yicha umumiy muvaffaqiyat ko'p tomonlama faol hamkorlik va muvofiqlashtirishni talab qiladi. Qo'shma Shtatlar va unga o'xshash hamkorlar Tolibon ayollar va qizlarga nisbatan o'zlarining zulmkor siyosatini bekor qilishini va siyosiy jihatdan yanada kengroq bo'lishini istaydi. Ayni paytda, Xitoy, Rossiya, Eron, Pokiston va boshqa mintaqada davlatlari Afg'onistondagi iqtisodiy inqirozdan ko'proq xavotirda, bu esa Tolibonning hokimiyatni beqarorlashtirishi, terrorizm, jinoyatchilik, narkotik moddalar savdosi va migratsiya kabi transchegaraviy tahdidlarni kuchaytirishi mumkin. Rasmiy tan olinishini to'xtatib turish xalqaro hamjamiyatning ushbu xavotirlarning har qandayini hal qilish uchun asosiy vositalaridan biridir. Bu konsensus ikki yarim yil davomida saqlanib kelinmoqda, biroq u tobora zaif ko'rinadi - Xitoy rahbari Si szinpin o'tgan oy Tolibon vakilidan elchi ishonch yorliqlarini boshqa qadamlar qatorida qabul qilganidan dalolat beradi. mintaqaviy ishtirokchilar tomonidan normallashtirishga qaratilgan. Inson huquqlari poymol etilishidan kamroq qiynalayotgan mintaqada Qo'shma Shtatlar/G'arbg'a qaraganda Tolibon bilan munosabatlarni normallashtirishga tayyor ko'rinadi. Ikkinchisi uchun xavf shundaki, Tolibon mintaqadan xohlagan narsasini oladi (iqtisodiy va savdo aloqalari, qonuniylik ko'rinishi), ayollar va inson huquqlarini himoya qilish, siyosiy inklyuziya va umumiy xavfsizlik manfaatlarini himoya qilish uchun xalqaro jamoaviy ta'sirni zaiflashtirish. Va shunga qaramay, mintaqaviy qo'shnilar, shuningdek, iqtisodiy inqirozni hal qilishning bir qancha potentsial vositalari AQSh va boshqa G'arb davlatlarining qo'lida ekanligini ta'kidlamogda: yordamni davom ettirish, sanksiyalarni olib tashlash va Afg'oniston markaziy banki aktivlarini muzlatish. Ammo Tolibon ayollar va qizlarga nisbatan cheklovlarni bekor qilish va inson huquqlarini himoya qilish bo'yicha muhim qadamlar qo'ymasa, G'arb ham siyosiy, ham byurokratik jihatdan qiyin va chigal jarayon bo'lgan sanksiyalar yoki aktivlar bo'yicha yon berishlari dargumon. Tolibon rahbariyatining maqom-kvosi sharoitida buning ehtimoli juda past, shuning uchun hozirgi boshi berk ko'cha. Oxir oqibat, AQSh leverage zaifligicha qolmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining maxsus vakili va Tolibon bilan munosabatlarni normallashtirish bo'yicha potentsial yo'l xaritasi uchun ko'p tomonlama mexanizm (Sinirliog'lu hisobotida tavsiya etilganidek) bu turli manfaatlar va tutqichlarni uyg'unlashtirishga yordam beradi va ehtimol, boshi berk ko'chadan chiqish yo'lini belgilab beradi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti vakili mintaqada davlatlari, shuningdek, AQShning raqiblari Rossiya, Xitoy va Eron bilan ko'proq ishonchga ega bo'lishi va ular bilan muloqot qilish qobiliyatiga ega bo'lishi mumkin; elchi shu tariqa Qo'shma Shtatlar uchun Afg'onistonga nisbatan kuchlarni ko'paytirishi mumkin. Afg'oniston bu anjumanda qanday ishtirok etadi? Uotkins: O'tgan yilgi yig'ilish arafasida Afg'onistondan hech qanday vakil yo'q

edi. Kelgusi hafta bo'lib o'tadigan yig'ilishga BMT Tolibonni rasman taklif qildi va xabarlariga ko'ra, Afg'onistonda yashovchi ayollar va fuqarolik jamiyati yetakchilarini ham o'z ichiga teng miqdordagi boshqa toliblar bo'lmagan afg'on ishtirokchilarini taklif qilishni rejalashtirmoqda. Ko'p sonli afg'on faollari afg'on ayollarini ushbu konferensiya va boshqa xalqaro forumlarda ishtirok etishga chaqirdi. BMTning o'tgan yilgi bahosida Afg'oniston bo'yicha xalqaro va ichki siyosiy qarorlar qabul qilishda ayollarning ishtiroki zarurligi aniq ta'kidlangan. Ammo afg'on ishtiroki qanday bo'lishi hozircha ochiq. Tolibon ochiqchasiga konferensiya haqida noaniq ijobiy so'zlar bilan gapirdi, ammo ishtirok etishdan xavotirlarini ham jimgina bildirdi. Tolibon, agar ular ishtirok etsa, hech bo'lmaganda, amalda Afg'oniston hukumati kabi muomala qilishlariga kafolat so'rayapti. Tolibon boshqa mustaqil afg'on ovozlarning taklifini o'zlarining qonuniyligiga ozgina qarshi chiqish sifatida qabul qiladi. Manbalarning ta'kidlashicha, BMTning mustaqil afg'onlarga taklifi teng miqdordagi erkaklar va ayollarni o'z ichiga oladi, ammo tafsilotlar Tolibonning ishtirok etishi va ishtirok etishiga bog'liq bo'lishi mumkin - konferensiyaning ushbu elementi o'zgaruvchan va u boshlanishidan oldin shunday bo'lishi mumkin. Afg'oniston bo'yicha kengroq xalqaro muvofiqlashtirishga nima to'sqinlik qilishi mumkin? Uotkins: Vakillar yig'ilishi oldida turgan eng keng to'siq - bu keskin geosiyosiy iqlim: Xavfsizlik Kengashidagi AQSh va Rossiya va Xitoy o'rtasidagi tafovut o'sishda davom etmoqda. Xitoyning Tolibon bilan diplomatik munosabatlarni normallashtirishga qaratilgan qadamlari Tolibonning xalqaro qonuniylikka intilishidagi muhim yutuqlardir. Xitoy Kobuldagi hukumatni texnik jihatdan tan olmaganini ta'kidlamoqda. Shunga qaramay, Xitoy bilan munosabatlarning iliqlashishi Tolibonning inson huquqlari va inklyuziv boshqaruv bo'yicha G'arb talablarini e'tiborsiz qoldirishda davom etishi mumkinligi haqidagi tasavvurlarini yanada kuchaytirishi mumkin. O'z navbatida, Rossiya Tolibonni qo'lidan uzoqda tutib, ularning rejimi global terrorizm manzarasiga tahdid solayotgani haqida ogohlantirishda davom etmoqda, biroq mintaqadagi AQSh yoki AQShning do'stona harakatlari va tashabbuslarini to'xtatib qo'yishga harakat qilmoqda. Hatto G'arb ittifoqchilari orasida ham Afg'onistondagi muammolar va Tolibon bilan qanday kurashish mumkinligi haqida turli fikrlar mavjud. Tolibonni qattiq tanqid qiluvchi va ularning rejimi bilan hamkorlikni kengaytirishdan shubhalanuvchi Frantsiyaning pozitsiyasi, ayniqsa, uning Xavfsizlik Kengashidagi doimiy o'rindig'i (va veto huquqi) hisobga olinsa, dolzarbdir. Qo'shma Shtatlar uchun hatto ittifoqchi va hamkorlarni umumiy pozitsiya atrofida birlashtirish qiyin bo'lishi mumkin. Nihoyat, BMTning maxsus vakili uchun tavsianoma juda munozarali. Qo'shma Shtatlar tezda elchi tayinlanishini qo'llab-quvvatlagan bo'lsa-da, Tolibon bunday tayinlanishga qattiq qarshilik ko'rsatmoqda. Rossiya va Xitoy bu fikrga iliq munosabatda bo'lishdi. Vakil munozaraning asosiy mavzusi bo'lishi mumkin va u to'siq bo'lib qolishi mumkin. Ommaviy xabarlarda Tolibonning asosiy shikoyati shundaki,

BMT vakillari mojarolarni hal qilishda yordam berish uchun tayinlanadi va ular Afg'onistonga tinchlik va barqarorlik olib kelmadilar, degan iddaoni qat'iyon rad etadilar. Umuman olganda, Tolibon elchilar yig'ilishiga asos bo'lgan g'oyadan, ya'ni xalqaro hamjamiyatning jamoaviy, muvofiqlashtirilgan yondashuvni qo'llashidan norozi ko'rinadi. Xitoy va boshqa mintaqada davlatlari bilan munosabatlarning rivojlanib borayotgani ko'rinib turibdiki, Tolibon turli ikki tomonlama hamkorlikdan ko'proq foyda ko'rishi mumkin va ularga qarshi to'da bo'lish imkoniyatidan qochishga umid qiladi. AQSh hukumati nuqtai nazaridan qanday muvaffaqiyatli natija bo'ladi? Nima mumkin/ehtimol? Beytman: Qo'shma Shtatlar BMTning maxsus vakilini tayinlash va ularning kengroq jarayon yoki yo'l xaritasini boshqarish bo'yicha vakolati bo'yicha ko'proq konsensusga erishmoqchi. Ammo Tolibon elchiga qarshiliklarini to'xtata olmaydi. Shunday qilib, qabul qilinadigan natija elchining Afg'onistonga sayohatiga to'liq to'siq qo'yilmasligi yoki "koordinator" kabi unvonning o'zgarishi bo'lishi mumkin, bu esa Tolibon rejimini topshirgandan ko'ra, xalqaro ishtirokchilarni birlashtirish bilan bog'liq vazifani anglatadi. Qo'shma Shtatlar elchining vakolatini keskin zaiflashtiradigan yoki g'oyani butunlay buzadigan natijadan qochishni xohlaydi. Yana bir muhim natija, Tolibon hukumatini tan olmaslik to'g'risidagi konsensusni hech bo'lmaganda bir muncha vaqtgacha saqlab qolish bo'ladi (masalan, BMT yoki alohida elchilarning ommaviy bayonotlarida e'lon qilinganidek). Doha II konferentsiyasi yordam bo'yicha aniq siyosiy qarorlar qabul qilinadigan joy emas. Shunga qaramay, AQSh nuqtai nazaridan "g'alaba" elchilarning o'z shtat poytaxtlarida Afg'onistonga doimiy insonparvarlik yordamini himoya qilish majburiyatini kuchaytirish - hech bo'lmaganda yordamning keskin pasayishini sekinlashtirishdir. Doha II konferentsiyasi yordam bo'yicha aniq siyosiy qarorlar qabul qilinadigan joy emas. Shunga qaramay, AQSh nuqtai nazaridan "g'alaba" elchilarning o'z shtat poytaxtlarida Afg'onistonga doimiy insonparvarlik yordamini himoya qilish majburiyatini kuchaytirish - hech bo'lmaganda yordamning keskin pasayishini sekinlashtirishdir. Doha II da afg'on ayollari va ayollar va qizlar huquqlari himoyachilarining ovozi kuchli platformaga ega bo'lishi muhim bo'ladi. AQSh delegatsiyasi, shuningdek, inson huquqlari masalalari va Afg'onistonning xalqaro huquq bo'yicha majburiyatlarini ta'kidlash, Tolibon delegatsiyasiga birlashgan jabhani namoyish etish uchun turli mamlakatlarning alohida elchilariga murojaat qilishi mumkin. Konferentsiya ayollar huquqlari bo'yicha katta yaxshilanishlarsiz normalizatsiya bo'lmaydi degan konsensusni mustahkamlashga yordam berishi mumkin. Va nihoyat, Qo'shma Shtatlar BMTning Afg'onistonga yordam ko'rsatish missiyasini (UNAMA) qo'llab-quvvatlashni maqsad qilishi mumkin, uning mandati kelasi oy Xavfsizlik Kengashi tomonidan uzaytirilishi kerak. Agar BMT vakili tayinlansa, elchi va UNAMA o'rtasidagi munosabatlar va usullarni aniqlashtirish zarurati ham paydo bo'ladi. nMualliflar haqida Kate Bateman Katta ekspert,

Afgʻoniston Endryu Uotkins Katta ekspert, Afgʻoniston

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

- 1) A.M.Mannonov, N.A.Abdullayev, R.R.Rashidov “Afgʻoniston tarixi” Toshkent-2018
- 2) M.Boboxoʻjayevning “Afgʻonistonning eng yangi tarixi kitobi” Toshkent-2009
- 3) Oʻzbekiston milliy ensklopediyasi Toshkent-2000
- 4) Orif Usmonov “Afgʻoniston oʻzbeklari haqida baʼzi maʼlumotlar” Toshkent-1975 yil
- 5) Boʻrivoy Ahmedov “Tarixdan saboqlar” Toshkent Oʻqituvchi-1994 yil
- 6) Nasriddin Nazarovning “Afgʻoniston oʻzbeklari” maqolasi
- 7) Xodiya Xoshimbekovaning “Shimoliy Afgʻoniston oʻzbeklari” maqolasi
- 8) Ivan Yavorskiyning 1878-1879 yilgi Rus elchilarining Buxoro va Afgʻonistonga sayohat kundaligi.